

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุค ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องการเข้ามาบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความตั้งใจ ที่น่าสนใจ ประทับใจ ที่เป็นพลังขับเคลื่อนกระตุ้นจิตใจและความรู้สึกในทางที่ดี ช่วยกระตุ้นให้สังคมได้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น และเพื่อให้เกิดคุณงามความดีอันสูงสุด ซึ่งมีพระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นคำสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอนและประสบผลสำเร็จในการเป็นแบบอย่าง ที่ดีงาม อย่างสูงสุด พระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ปราชญ์ได้ขนานพระนามถวาย และพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอว่า คือคำว่า “พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู” ซึ่งแปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมพระศาสดาของทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย และมีคำเสริมพระพุทธคุณว่า เป็นสารถิฝักคนได้ไม่มีใครยิ่งกว่าพระองค์<sup>๑</sup> สังคมชาวพุทธทั้งหลาย จำเป็นต้องอาศัยหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สร้างแรงจูงใจเพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินวิถีชีวิต อันทำให้เกิดการพัฒนาทั้งทาง กาย วาจา จิต และเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ทั้งปวงได้

สังคมในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าในวัตถุนิยมและวิทยาการ ทุกด้าน อนึ่ง ธรรมะพระพุทธองค์ที่มีกระบวนการสร้างแรงจูงใจที่ฝึกฝน แนะนำให้บุคคลก่อเกิดการอบรมตนเองตามหลักของไตรสิกขา คือเรื่องการมีระเบียบวินัยการควบคุมอินทรีย์ กระทั่งมีกายวาจาใจเป็นปกติเรียบร้อยงดงาม(ศีลสิกขา)มีสุขภาพจิตที่ดี มีสมรรถภาพจิตที่ดีและคุณภาพจิตที่ดี มีความสุขสบายสงบเยือกเย็น มีความรักใคร่ มีเมตตา มีความขยันขันแข็งอดทน เอื้อเฟื้อแก่บุคคลอื่น(จิตสิกขา) มีสติปัญญารู้จักแยกแยะพิจารณา รู้จักคิด คิดได้ศึกษาเป็นเข้าใจโลก เข้าใจชีวิตและเข้าใจสังขาร(ปัญญาสิกขา) เป็นการครองชีวิตอย่างประเสริฐ(พรหมจรรย์) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาตลอดชีวิต<sup>๒</sup>

---

<sup>๑</sup>พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธวิธีการสอน*, พิมพ์ครั้งที่๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑

<sup>๒</sup>พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), *พระพุทธศาสตร์ร่วมสมัย ๒*, พิมพ์ครั้งที่๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๐-๑๕๑

แรงงูใจในพระพุทธศาสนามีเครื่องมืออันยิ่งใหญ่และทรงพลัง ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเป็นสิ่งที่กระตุ้นต่อการสร้างแรงงูใจที่มีพลังทั้งภายในและภายนอก การสร้างแรงงูใจด้วยธรรมะทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อบุคคลและชุมชนเกิดปัญญาและการบัญญัติวินัยของพระพุทธองค์ก็เพื่อฝึกสาวกทั้งหลายให้มีวินัยในตนเองเพราะวินัยคือวิธีที่จะใช้เพื่อให้ได้ผลสำเร็จบางอย่างผลของการมีวินัย มีศีลซึ่งยิ่งสมบูรณ์มากเท่าไร ผลของการปฏิบัติธรรมก็ย่อมยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ในความเป็นจริงทุกคนมีวินัยพอๆ กับคนอื่นแต่เขายังไม่ได้เลือกที่จะนำออกมาใช้ ยิ่งเราทำตามวินัยได้มากเท่าไรชีวิตเราก็จะพบว่าข้อวินัยต่างๆ ไม่ได้เคร่งครัดหรือลำบากในการปฏิบัติถ้ากระทำจนเกิดความเคยชินจนเห็นว่าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตเหมือนกับภาษาต่างๆ ที่เราเรียนรู้ได้เพราะฉะนั้นวินัยต่างๆ จึงเป็นเครื่องมือที่ทุกคนสามารถนำมาใช้ได้<sup>๓</sup>

แรงงูใจ จากการทำความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล พระพุทธองค์ท่านทรงสอนบุคคลทุกระดับ โดยใช้เรื่องราวต่างๆ ที่เขากระทำอยู่ในชีวิตประจำวันมาสร้างแรงงูใจ ให้เกิดความสนใจ เชื่อมกับธรรมะที่พระองค์ทรงต้องการให้เขารู้ จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนมองเห็น เกิดความเข้าใจได้ง่ายและถูกต้อง ข้อบัญญัติทั้งหมดของวินัยเป็นไปเพื่อปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมของผู้ที่เข้ามาในพุทธศาสนาให้มีจิตใจสูงขึ้น พฤติกรรมของมนุษย์แสดงไปตามหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑. หลักความจริงเฉพาะหน้า ๒. หลักความพอใน ๓. หลักมาตรฐานของสังคมและวัฒนธรรม พฤติกรรมที่ถูกต้องจึงต้องมีหลัก ๓ ประการ คือ แรงเร้า แรงปรารถนา แรงมโนธรรม ที่พอเพียงเท่าเทียมกัน และทำให้เจ้าตัวเป็นสุขสมหวัง จนเกิดเป็นพฤติกรรมประจำตัว เรียกว่า บุคลิกภาพ<sup>๔</sup> พฤติกรรมบางอย่างเป็นแบบอัตโนมัติ บางอย่างขึ้นต่อการเกิดพฤติกรรม

ลักษณะของพฤติกรรม สาเหตุของพฤติกรรม แรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดการแก้ไขปรับปรุงให้เกิดผลตามที่ต้องการดังนั้น วงการคณะสงฆ์ไทยจึงควรพร้อมใจกันแก้ไขภาพรวม ให้พระสงฆ์กลับมาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและคุณค่าเชิงนามธรรม แต่การที่จะสามารถกระทำเช่นนี้ได้ นั้น คณะสงฆ์ไทยต้องพร้อมใจกันกลับเข้าไปหาหลักการดั้งเดิมในพระธรรมวินัย เพราะชีวิตของพระสงฆ์ย่อมต้องผูกพันกับพระธรรมวินัย และการดำเนินชีวิตในเพศบรรพชิตนั้น ย่อมต้องมีพระวินัยเป็นฐานรองรับ มิเช่นพระสงฆ์ยอมสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์ และไม่เป็นที่เคารพนับถือแก่ประชาชนโดยทั่วไป ฉะนั้น ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างมาก พระสงฆ์จึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งที่จะต้องอธิบายพระธรรมคำสั่งสอนให้มีความสำคัญต่อชีวิตของโลกในยุคปัจจุบัน เพื่อให้พระศาสนาเป็นคำตอบแก่ชีวิตอัน

<sup>๓</sup>สุดา อริยะทรัพย์, ๑๐๐ วิธีทำให้คนยอมทำงานให้เรา, พิมพ์ครั้งที่ ๔๒, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์ บีมีเดีย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓

<sup>๔</sup>สุจิตรา พรหมนุชาธิป, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร : สุวิยะสาสน์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๕ – ๗๑

วุ่นวายสับสนของคนในสมัยปัจจุบัน และคอยโน้มน้าวให้ผู้คนในสังคม “ประพฤติ” พระศาสนา มากกว่าการ “นับถือ” พระศาสนา การละเลยบทบาทนี้ของพระสงฆ์จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในสังคมถูกกระแสโลกนิยมครอบงำมากขึ้นกว่าในอดีต และทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศไทย กลายเป็นเพียงรูปแบบเชิงพิธีกรรม อิทธิปาฏิหาริย์และพุทธพาณิชย์เท่านั้น<sup>๕</sup>

สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ยึดหลักพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงทำให้สังคมไทยมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบพุทธ กล่าวคือมีศีลธรรม เข้าวัดฟังธรรม เจริญสติภาวนาอยู่เป็นนิจ สังคมไทยอันมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ มีรากฐานจากการหล่อหลอม ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นหน่วยปฏิบัติการของสถาบันพระพุทธศาสนา การปลูกฝังศีลธรรม จริยธรรม และมีคุณค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชน และประชาชนจากชุมชน รุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง นับจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลายาวนาน วัดจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของชุมชน เป็นแหล่ง การศึกษาของประชาชน<sup>๖</sup>

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางประยุกต์แรงจูงใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

## ๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นอย่างไร ?

๑.๓.๒ แรงจูงใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกเป็นเช่นไร ?

๑.๓.๓ แนวทางประยุกต์แรงจูงใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตรในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร ?

---

<sup>๕</sup> พระครูนิเทศปริยัติกิจ, “การศึกษาวิเคราะห์การแก้ปัญหาการบรรพชาอุปสมบทของพระอุปัชฌาย์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, หน้า, ๗๕

<sup>๖</sup> พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ต้องฟื้นฟูวัดให้ชนบทพัฒนาสังคมไทยจึงจะก้าวหน้าได้มั่นคง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ก.

## ๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่ใช้เอกสารเป็นหลักโดยแบ่งออกเป็นประเด็น ดังนี้

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่สำคัญที่มีต่อการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวก โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และจากเอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

## ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**แรงจูงใจ** หมายถึง แรงจูงใจที่เป็นพลังแห่งปัญญาอันเป็นสาเหตุให้มีการบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเถรวาท

**บรรพชาอุปสมบท** หมายถึง การบวชเป็นภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาในนิกายเถรวาท

**พระอสีติมหาสาวก** หมายถึง พระมหาสาวกที่เป็นพระอรหันต์ ทั้ง ๘๐ องค์ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่ได้รับ เอตทัคคะ

## ๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย พบว่ายังไม่มีผู้ใดเคยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแรงจูงใจในการบรรพชาอุปสมบทของพระอสีติมหาสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยตรง มีเพียงเอกสารงานวิจัยที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดขอบเขต กรอบความคิดในการศึกษาวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงนำมาประมวลกล่าวดังต่อไปนี้

### ๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

**จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์** ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบวชของคนไทย” พบว่าปัญหาที่เกี่ยวข้องในระหว่างการบวช อ. พระอุปัชฌาย์ไม่ได้ทำหน้าที่ของความเป็นผู้ให้คำแนะนำทางธรรมอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ อุปัชฌาย์ส่วนใหญ่เมื่อบวชเมื่อแล้วไม่ได้ทำการสอนพระภิกษุสามเณรที่ตนบวชให้ ไม่ดูแลเอาใจใส่อย่างแท้จริง และพบว่าหลังจากที่บวชแล้วไม่ได้อยู่กับพระอุปัชฌาย์ อาศัยอยู่คนละวัดกับอุปัชฌาย์ของตน ในเรื่องอบรมสั่งสอนพบว่า พระอุปัชฌาย์ไม่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอนหลักธรรม เนื่องจากอายุมากเกินไป และมีภารกิจอื่นๆ มากเกินไป รวมทั้งขาดการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวช ในขณะที่พระภิกษุที่ทำหน้าที่สั่งสอนพระภิกษุ

สามเณรนั้น มีปัญหาคล้ายกันกับอุปัชฌาย์คือพระอาจารย์ไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่ให้การอบรมสั่งสอน ไม่มีความรู้ความสามารถในการสั่งสอน แนะนำได้เฉพาะเรื่องทำวัตรสวดมนต์และพิธีกรรม”

**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น)** ได้ให้ความเห็นไว้ว่า พระอุปัชฌาย์ต้องมนสิการเสมอ พึงให้บรรพชาอุปสมบทด้วยกุศลจิต เพราะฉะนั้นพระอุปัชฌาย์จะต้องชี้แจงแนะนำอบรมให้ สัทธินาถิกของตนด้วยปริยัติศาสนา เพื่อให้ตั้งอยู่ในหลักปฏิบัติศาสนาถ้าพอมีอินทรีย์อุปนิสัยก็ให้ ศึกษาหรือสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในทางปฏิบัติ ศาสนาต่อไป อนึ่ง พระอุปัชฌาย์นับว่าเป็นตัว จักรอันสำคัญ ต้องทำหน้าที่ ๓ อย่าง คือ ๑. สร้างเสริม ได้แก่ ช่วยสร้างเสริมพุทธจักรให้ เจริญรุ่งเรืองโดยเฉพาะหน้าที่การอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ๒. ดูแลรักษา ได้แก่ สิ่ง ที่สร้างเสริมแล้วให้พระอุปัชฌาย์คอยดูแลรักษาเป็นการสร้างครั้งเดียวแต่ต้องดูแลรักษาจนตลอดชีวิต ของพระอุปัชฌาย์ ๓. กำจัดปิดเป่า ได้แก่ คอยกำจัดปิดเป่าสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยแก่พุทธจักร เพื่อสร้าง ความวัฒนาสภาพแก่พระศาสนา<sup>๕</sup>

**พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)** ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับแรงจูงใจในการศึกษาสรุปได้ว่า แรงจูงใจในการศึกษานี้จะเป็นตัวที่ทำให้คนมีการพัฒนาอย่างถูกต้อง หรือจะทำให้คนมีความเป็น คนอย่างแท้จริง และจากจุดนี้เขาจึงจะสามารถไปพัฒนาสิ่งอื่นได้อย่างถูกต้องแล้วเรื่องแรงจูงใจจะ สำเร็จได้ก็ด้วยการศึกษา หมายความว่าการศึกษาทำหน้าที่ที่จะต้องสร้างแรงจูงใจที่ถูกต้องแท้จริงที่ พึงปรารถนา ที่การศึกษามีหน้าที่ต้องสร้างขึ้นมาให้ได้ ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่าฉันทะ คือแรงจูงใจที่ ถูกต้อง ฉันทะแปลว่า ความรัก ความอยาก ความปรารถนา ความพอใจ แบ่งได้สองส่วน ๑. คือ ความใฝ่รู้ อยากรู้ ปรารถนาจะรู้ในความจริง ๒. คือความใฝ่ดี ใฝ่ความดี อยากให้ดี คือปรารถนาสิ่ง ที่ดีงาม ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้น ให้เกิดเป็นจริงขึ้น จึงอยากจะทำอย่างมีความสุข สรุป คือ ใฝ่รู้ความจริงหรืออยากรู้ความจริงแท้ ใฝ่ปรารถนาสิ่งที่ดีงาม อยากจะทำสิ่งที่ดีงามให้เกิดมีขึ้น เป็น จริงขึ้น<sup>๖</sup>

**สุทธิ พุณฺณานุภาพ** ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือ “พระไตรปิฎกฉบับสำหรับ ประชาชน” ว่า สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่มีพระอุปัชฌาย์ ไม่มีผู้ให้อโวาทสั่งสอนก็นุ่งห่ม ไม่ เรียบร้อยมีอาภรณ์กิริยาไม่เหมาะสมเที่ยวไปบิณฑบาตเขากำลังบริโภคอยู่ก็ยื่นบาตรเข้าไปเหนือของ

<sup>๕</sup>จางง อติวัฒน์สิทธิ์, “พฤติกรรมกรบวชของคนไทย”, **พุทธศาสนศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า ๑๘.

<sup>๖</sup>สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น), **ธรรมาวาท เล่มที่ ๒: โอวาทและคำบรรยายพิเศษในการฝึกซ้อม อบรมและถวายความรู้พระอุปัชฌาย์ พ.ศ. ๒๕๔๑**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐

<sup>๗</sup>พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๔๔

บริโภคนของขบเขี้ยวเป็นต้นบ้าง ก็ขอแกงบ้าง ขอข้าวสุกบ้างด้วยตนเอง มาฉันบ้าง ขอข้าวสุกบ้าง ด้วยตนเอง มาฉันบ้าง ก็ส่งเสียงสูงเสียงดังในโรงอาหารเป็นที่ติเตียนพระผู้มีพระภาคทรงปรารภ เหตุนี้ทรงอนุญาตให้มีพระอุปัชฌาย์คู่เสกขีวิหริกและพระอุปัชฌาย์เปรียบเหมือนบิดา<sup>๑๑</sup>

**บรรจบ บรรณรุจิ** ได้แสดงความเห็นไว้ว่า เหตุผลที่กำหนดพระมหาสาวกให้มีจำนวน ๘๐ องค์ เป็นจำนวนแสดงความมั่งคั่งของคนในสังคมอินเดียโบราณ เพราะบุคคลผู้จะเป็นเศรษฐี หรือมหาเศรษฐีได้นั้นต้องมีทรัพย์ตั้งแต่ ๔๐ ถึง ๘๐ โกฏิ ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า จำนวน ๘๐ นอกจากจะเป็นจำนวนแสดงความมั่งคั่งของคนในสังคมอินเดียโบราณแล้ว ยังน่าจะเป็นการแสดง ความยิ่งใหญ่ ความสวยงาม และความสำคัญอีกด้วยและจำนวน ๘๐ นี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับ พระพุทธเจ้าอยู่หลายสถานะด้วยกัน เช่น ทรงมีพระชนมายุ ๘๐ พรรษา ทรงพระฉัพพรรณรังสีช้าน ออก ๘๐ ศอก มีพระอนุพยัญชนะสง่างาม ๘๐ เป็นต้น จึงน่าจะแสดงถึงความยิ่งใหญ่ ความสวยงาม และแสดงความสำคัญของพระพุทธเจ้าเกี่ยวข้องอยู่บ้าง<sup>๑๒</sup>

**คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** แสดงแนวคิดไว้ว่า พระอสีติ มหาสาวกที่ได้รับการยกย่องไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะแม้ว่าพระมหาสาวกจะมีถึง ๘๐ องค์ แต่มี เพียง ๔๑ องค์ที่ได้รับการยกย่องไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ ตำแหน่งเอตทัคคะ คือตำแหน่งที่ พระพุทธเจ้าทรงประทานให้แก่สาวกผู้มีความสามารถ เป็นเลิศเฉพาะด้านต่างๆ กล่าวโดยย่อ มี ๔ ประการ คือ ๑) ได้รับยกย่องตามเรื่องที่เกิด ๒) ได้รับยกย่องตามที่ได้สะสมบุญมาแต่อดีต ๓) ได้รับยกย่องตามความเชี่ยวชาญ ๔) ได้รับยกย่องตามที่มีความสามารถเหนือผู้อื่น<sup>๑๓</sup>

**พระครูกลุณณสิทธิวัฒน์** แสดงแนวคิดไว้ว่า เรื่องราวของพระอสีติมหาสาวก ที่ได้ฟัง คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และได้ตรัสรู้ตาม ในพระธรรม คำสั่ง คำสอนนั้น มีความประเสริฐชอบด้วยกาย วาจา ใจ มีความชำนาญ มีความสามารถ ผู้สะสม

<sup>๑๑</sup> สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑๗

<sup>๑๒</sup> บรรจบ บรรณรุจิ, พระอสีติมหาสาวก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕

<sup>๑๓</sup> คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, อนุพุทธประวัติและศาสนพิธี, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๘

บุญ พระพุทธองค์ทรงยกย่องไว้ในตำแหน่งที่เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย จนสามารถตัดกิเลสได้โดยสิ้นเชิง บุคคลเหล่านี้คือ อนุพุทธะ หรือ พระอสีติมหาสาวก<sup>๙๙</sup>

### ๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา** ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทพระอุปัชฌาย์ต่อการพัฒนาคุณภาพพระนวกะศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระอุปัชฌาย์เถรวาทและมหายานในกรุงเทพมหานคร, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต,” ๒๕๔๔ พบว่า ตลอดเวลาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ เพื่อประโยชน์ของพระพุทธศาสนา มีวิวัฒนาการมาตามลำดับที่มีการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนและการปฏิบัติตนจนได้บรรลุธรรมถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา<sup>๑๐๐</sup>

**พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร** ได้ศึกษาเรื่อง “วิกฤตพุทธศาสนา : ศึกษากรณีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พบว่าสามเณรเป็นนักบวชที่ได้ผ่านกระบวนการของการบรรพชาเข้ามาเพื่อทำหน้าที่ที่สำคัญ คือสืบต่อและดำรงรักษาพระพุทธศาสนา เพราะสามเณรมีสถานะเป็นผู้รักษารบมเพาะคุณธรรมและจริยธรรมต่างๆ เพื่อเตรียมอุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ อันจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการทำหน้าที่เป็นศาสนทายาทที่สำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ให้ยาวนานต่อไป<sup>๑๐๑</sup>

**พระมหาสังเวช ฐมฺมเนตฺติโก** ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องชีวิตภิกษุณีกับการบรรลุพระอรหันต์: เฉพาะที่ปรากฏในเถรึกถา” พ.ศ.๒๕๓๖ พบว่า นักบวชคือผู้ไม่มีบ้านเรือน ไม่มีอาชีพใดๆ มีความเป็นอยู่ลำบาก การบวชทำได้ยาก บวชแล้วก็ยั้งดีได้ยาก เพราะการบวชเป็นเรื่องการทวนกระแสโลก การบวชเป็นทางปลอดโปร่งของผู้ปฏิบัติธรรมเพราะไม่มีความกังวลห่วงใยต่อครอบครัว สำหรับผู้ครองเรือนต้องรับผิดชอบทางครอบครัวมีความห่วงใยต่างๆ การปฏิบัติธรรมจะมีผลดี ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติตัดความกังวลห่วงใยนั้นเสียได้<sup>๑๐๒</sup>

<sup>๙๙</sup>พระกัลยาณสีทวิวัฒน์ .เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา,พิมพ์ครั้งที่๘,กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๕,หน้า ๖

<sup>๑๐๐</sup>พระมหาสุทัศน์ ไชยะภา, “บทบาทพระอุปัชฌาย์ต่อการพัฒนาคุณภาพพระนวกะ ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระอุปัชฌาย์เถรวาทและมหายาน ในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๔, หน้าบทคัดย่อ.

<sup>๑๐๑</sup>พระมหาหรรษา นิธิบุญยากร, “วิกฤตพุทธศาสนา : ศึกษากรณีการบรรพชาเป็นสามเณรในประเทศไทย(๒๕๒๓ – ๒๕๔๓)”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์),๒๕๔๕, หน้าบทคัดย่อ.

<sup>๑๐๒</sup>พระมหาสังเวช ฐมฺมเนตฺติโก, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องชีวิตภิกษุณีกับการบรรลุพระอรหันต์: เฉพาะที่ปรากฏในเถรึกถา” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๖, หน้าบทคัดย่อ.

วิโรจน์ พรหมสุด ได้ศึกษาเรื่อง “การบวชกระบวนการจัดเถลาเพื่อความเป็นศาสนทายาทคุณภาพ” พ.ศ. ๒๕๔๗ พบว่า การบรรพชาอุปสมบทในอดีตนั้น คือการบวชหรือกระบวนการอุปสมบทเป็นการบำเพ็ญพรตในพระพุทธศาสนา ซึ่งชาวพุทธถือว่าได้บุญมาก แต่วิธีการบวชนั้นค่อยเปลี่ยนมาโดยลำดับตั้งแต่พระบรมศาสดายังทรงพระชนม์อยู่เมื่อแรกตรัสรู้ยังมิผู้นับถือพระพุทธศานาน้อยอยู่ พระพุทธองค์ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์เอง พิธีบวชยังไม่มีพิธีการอะไรมากทำง่าย ๆ แล้วก็ค่อยเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ<sup>๑๑</sup>

จากเอกสารและงานวิจัยดังที่ได้นำเสนอมา จะเห็นได้ว่า แรงงูใจในพระพุทธศานามีหลักธรรมอันเป็นแก่นธรรมและทั้งมีความรู้หลายประการที่ควรศึกษาและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ก่อเกิดเป็นประโยชน์ที่ผลักดัน แรงงูใจให้กับกุลบุตรทั้งหลายได้ เมื่อเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในสมัยปัจจุบันนี้ ได้เป็นอย่างดียิ่ง เพื่อความพ้นทุกข์ทั้งปวงได้

## ๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแรงงูใจแบ่งออกเป็น ๒ แหล่งข้อมูล คือ

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ : คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาและอนุฎีกา ของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ : เอกสาร บทความ ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ ศึกษาวิเคราะห์ ตีความข้อมูลที่รวบรวมได้

๑.๗.๓ นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ สรุป และอภิปราย

## ๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๘.๑ ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงงูใจ

๑.๘.๒ ทำให้ทราบแรงงูใจที่มีอิทธิพลในการบรรพชาอุปสมบทของพระอัสสิติมหาสาวก ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางประยุกต์แรงงูใจมาใช้ในการบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตร ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

---

<sup>๑๑</sup>วิโรจน์ พรหมสุด, “การบวช : กระบวนการจัดเถลาความเป็นศาสนทายาทคุณภาพ”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, (สังคมวิทยา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๗, หน้าบทคัดย่อ.